

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СИСТЕМИ
МОНІТОРИНГУ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РИЗИКІВ ВИНИКНЕННЯ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ У КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ**

Федорчак В.В., к.держ.упр.

Національний університет цивільного захисту України

В роботі пропонується розробка державної системи моніторингу та прогнозування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій як функціональної складової інформаційно-аналітичної системи державного управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій. Зазначена державна система дозволить підтримувати економічну безпеку України через здійснення систематичного моніторингу відповідних погроз.

Так, державна система моніторингу та прогнозування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій являє собою розподілену автоматизовану систему оперативного обміну інформацією та містить мережу центрів комутації й абонентських пунктів, що забезпечує обмін даними, підготовку, збір, зберігання, обробку, аналіз і передачу інформації.

Система повинна будуватися відповідно до базової еталонної моделі взаємодії відкритих систем та мати уніфікований інтерфейс для зв'язку з різними прикладними завданнями. Система повинна забезпечувати безпеку і конфіденційність інформації, а також вільний доступ абонентам.

Державна система моніторингу та прогнозування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій, як складова інформаційно-аналітичної системи державного управління ризиками виникнення надзвичайних

ситуацій, повинна складатися з наступних основних елементів: організаційної структури; загальної моделі системи, включаючи об'єкти моніторингу; комплексу технічних засобів; моделей ситуації (моделей розвитку ситуацій); методів спостережень, обробки даних, аналізу ситуацій і прогнозування; інформаційної системи [1].

Зокрема, організаційна структура наведеної державної системи в загальному випадку повинна містити у собі: орган управління системи моніторингу відповідного рівня; службу спостереження і контролю (сукупність постів, станцій спостереження і контролю); службу збору й обробки інформації й вироблення рекомендацій з комплексу заходів, спрямованих на попередження виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій або зменшення їхнього шкідливого впливу на навколишнє середовище і населення та службу технічного забезпечення діяльності системи.

Комплекс технічних засобів повинен задовольняти наступним цілям спостереження й контролю: забезпечувати здійснення виміру необхідних параметрів; володіти необхідною для оцінки стану навколишнього середовища точністю, вірогідністю, оперативністю, рівнем автоматизації (відповідно до моделі надзвичайної ситуації).

Моделі надзвичайних ситуацій (моделі розвитку ситуацій) повинні містити такі складові: загальний опис ситуацій залежно від процесу його прояву; комплекс характеристик і вхідних вимірюваних параметрів стану навколишнього середовища, що дозволяють ідентифікувати ситуацію в цілому й окремі етапи її розвитку; критерії прийняття рішень [3].

За наявності взаємозалежних джерел настання та розвитку надзвичайної ситуації модель повинна містити також їх перелік і механізми їхньої взаємодії.

Методи спостереження й аналізу повинні містити: опис процесів й явищ, що підлягають спостереженню, а також перелік відповідних параметрів; значення параметрів, що підлягають спостереженню, прийнятих у якості нормальних, припустимих і критичних; режим спостережень – безперервний або періодичний; точність вимірів параметрів, що підлягають спостереженню; правила (алгоритм) обробки результатів спостережень і форму їхнього подання.

Методи прогнозування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій включають: опис процесів чи явищ, що прогножуються; перелік вихідних даних для прогнозування; правила оцінки репрезентативності вихідних даних; алгоритм прогнозу (включаючи оцінку ймовірності результатів) і вимоги до програмного та технічного забезпечення; перелік вихідних даних [2].

Державна система моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій повинна мати організаційне, програмне, технічне, математичне, методичне, лінгвістичне, метрологічне й правове забезпечення.

Залежно від масштабу надзвичайних ситуацій у системі повинно бути передбачено наявність чотирьох рівнів моніторингу: державний; регіональний; місцевий та об'єктовий.

Нормативне забезпечення моніторингу навколишнього середовища й прогнозування надзвичайних ситуацій включає: законодавчі акти; нормативні документи щодо стандартизації: державні й міждержавні стандарти; нормативні документи, положення і правила, що затверджуються уповноваженим органом державного управління.

Об'єктами нормативного забезпечення є елементи системи моніторингу та прогнозування настання та розвитку надзвичайних ситуацій, зазначені вище.

До складу комплексу нормативних документів моніторингу та прогнозування надзвичайних ситуацій входять також документи, дія яких поширюється на аналогічні об'єкти в інших сферах діяльності, а також спеціально розроблені документи. Спеціальні документи розробляються за відсутності нормативних документів для аналогічних об'єктів або за необхідності встановлення специфічних вимог.

Метрологічне забезпечення моніторингу та прогнозування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій здійснюється з метою одержання результатів вимірів і контролю, використання яких виключає або зводить до припустимого рівня ризик прийняти неправильне рішення або одержати невірний керуючий сигнал у системах державного управління.

Література:

1. Бутко М. П. Регіональні особливості економічних трансформацій в перехідній економіці / М. П. Бутко. – К. : Знання України, 2005. – 476 с.
2. Панчук А. М. Моделювання, інформаційні системи і технології в державному управлінні : опорний конспект дистанційного курсу / А. М. Панчук, Є. О. Ралдулін, І. В. Клименко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 154 с.
3. Сендзюк М. А. Інформаційні системи в державному управлінні : навч. посібн. – К. : КНЕУ, 2004. – 339 с.